

Dag van het Jodendom

17 januari 2010

Achtergronden & werkmateriaal

WAAROM EEN DAG VAN HET JODENDOM?

De meeste katholieken in Nederland kennen ze wel: Missiezondag, Week van het Gebed voor de Eenheid, de Vredesweek... Momenten in het kerkelijk jaar waarop onze aandacht of steun gevraagd wordt voor een bepaalde groep of een speciaal doel. In 2008 is daar op initiatief van de Nederlandse bisschoppen een dag bijgekomen: de Dag van het Jodendom op 17 januari.

door Tineke de Lange, beleidsmedewerker SRKK

Met de instelling van deze dag sloten de Nederlandse bisschoppen zich aan bij Italië, Polen en Oostenrijk, die een dergelijke dag al jaren kennen. Net als in deze landen is het doel van de Dag van het Jodendom in de Rooms-katholieke Kerk van Nederland: stilstaan bij de betekenis van het jodendom voor ons christenen.*

Wat betekent het jodendom voor ons?

Sinds het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) is ook in de Rooms-katholieke Kerk het besef gegroeid dat het jodendom van blijvende betekenis is voor het christendom.

- Het christendom is ontstaan in het jodendom van de eerste eeuw van onze jaartelling. Jezus, zijn moeder Maria, de apostelen en eerste volgelingen waren Joden. Zij leefden volgens de joodse re-

ligieuze voorschriften die hun bron vinden in de Joodse Bijbel, de Tenach (christenen spreken van het Oude Testament). We kunnen Jezus en zijn leer, zoals we die kennen uit het Nieuwe Testament, niet los zien van de Tora. We kennen onszelf niet zonder de traditie van het Joodse volk te kennen. Om het beeld van de apostel Paulus uit Romeinen te gebruiken: wij zijn de takken die geënt zijn op de stam van de olijfboom.

- Het jodendom houdt ons een spiegel voor. De ontmoeting met het levende jodendom laat ons nadenken over ons eigen geloof. Het werpt vragen op en biedt nieuwe perspectieven op wat wij denken te kennen. Op het terrein van omgaan met de Schrift en omgaan met godsdienstige rituelen bijvoorbeeld kunnen wij veel van het jodendom leren.

- Het jodendom kan onze partner zijn. Er is veel waarin christendom en jodendom

van elkaar verschillen, er is ook veel dat we gemeenschappelijk hebben. In het streven naar een leefbare wereld en een rechtvaardige samenleving kunnen joden en christenen elkaar vinden.

- De dialoog met Joden betekent vooral: ontmoeting, elkaar leren kennen en waarderen zoals we zijn, zonder elkaar te willen veranderen. Respect voor het anders-zijn van de ander en begrip voor zijn/haar vreugde en pijn vormen de basis voor echt vertrouwen.

De Kerk en de Joden sinds Vaticanum II

Deze positieve christelijke visie op het jodendom betekent een breuk met het verleden. Eeuwenlang hebben christenen de Joden gezien als een door God verworpen volk, als moordenaars van Christus. Christenen meenden dat de rol van het volk Israël in de (heils)geschie-

COLOFON

Dit katern is een uitgave van het Secretariaat van de Rooms-katholieke Kerkprovincie in Nederland (SRKK), en verscheen bij *rkkerk.nl* jaargang 7, nr. 18 (20 november 2009).

Samengesteld door: Günther Sturms, projectcoördinator Dag van het Jodendom/SRKK

Met medewerking van: Tineke de Lange, Jaap van der Meij, Leo Geurts, Nechamah Mayer-Hirsch, Joods Historisch Museum, Günther Sturms, Bloeme Evers-Emden, Frank Bosman en Peter Booij

Opmaak: Marlou Smit/SRKK

Drs. Günther Sturms (1979) is sinds 1 mei 2009 projectcoördinator van de Dag van het Jodendom binnen het SRKK. Hij studeerde theologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen en muzikwetenschap aan de Universiteit Utrecht. U kunt hem bereiken via g.sturms@rkk.nl en 030-2326900.

‘Met plezier help ik parochies om activiteiten in het kader van de Dag van het Jodendom op te zetten, zoals een bezoek aan een synagoge of een dialoogavond in de parochie met Joodse sprekers. We kunnen met de kinderen bijvoorbeeld challes (gevlochten sjabatbroden) maken. Het is belangrijk om regelmatig aandacht te besteden aan het jodendom in onze parochies. Jezus zelf was immers een vrome jood.’

denis met de mensen was uitgespeeld. Gods verbond met het Joodse volk was vervangen door het nieuwe verbond in Christus. Volgens deze leer had de Kerk de plaats van het jodendom ingenomen. Ook hielden christenen de Joden collectief schuldig voor de dood van Christus. Deze theologische ideeën hebben voor het leven van de Joden in christelijke landen ingrijpende gevolgen gehad. Ze hebben bijgedragen tot de Jodenhaat die uiteindelijk zou leiden tot de Sjoa, de moord op zes miljoen Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Door de schok van de Sjoa en door de stichting van de staat Israël moesten christenen hun visie op het jodendom drastisch herzien. In de Rooms-katholieke Kerk begon die ommekeer pas goed met het aantreden van paus Johannes XXIII (1958). Hij riep het Tweede Vaticaanse Concilie bijeen en gaf opdracht voor het schrijven van een verklaring over het jodendom. Deze verklaring moest het uitgangspunt worden voor een andere katholieke houding jegens de Joden. Het opstellen van die verklaring had heel wat voeten in de aarde. Uiteindelijk werd ze als onderdeel van het document over de niet-christelijke godsdiensten (*Nostra aetate* 4) in oktober 1965 aangenomen.

Zie voor de Nederlandse tekst: www.katholiekederland.nl/naslagwerken/vaticanumii/index.html

Nostra aetate mocht geen theorie blijven. Daarom werd in 1973 de Pauselijke Commissie voor de Religieuze Betrekkingen met de Joden in het leven geroepen. Die commissie publiceerde twee documenten (in 1974 en 1985) die *Nostra aetate* 'vertaalden' voor de prediking en catechese. Ook onderhield (en onderhoudt!) zij contacten met Joodse organisaties en personen wereldwijd. Vooral onder de bij het jodendom bijzonder betrokken paus Johannes Paulus II werden belangrijke stappen gezet: er kwam een document over de Sjoa (1998), de Heilige

Op www.dagvanhetjodendom.nl kunt u terecht voor meer informatie over de Dag van het Jodendom en de joods-christelijke dialoog. Werkmateriaal voor parochies, kerkelijke documenten over de joods-christelijke dialoog en een groot aantal links, het is allemaal overzichtelijk voor u op een rij gezet.

Stoel erkende de staat Israël (1993) en de paus zelf bracht een indrukwekkend bezoek aan Israël (2000).

Ook de bisschoppenconferenties van verschillende landen hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de dialoog met het jodendom. De Nederlandse bisschoppen bijvoorbeeld publiceerden diverse bisschoppelijke woorden over het jodendom. In het eerste (*Levend uit één en dezelfde wortel*, 1995) erkennen zij dat 'een traditie van theologisch en kerkelijk anti-judaïsme heeft bijgedragen tot het ontstaan van een klimaat waarin de Sjoa kon plaatsvinden.' In het tweede (*Levend met één zelfde hoop*, 1999) schetsen zij vier gebieden waarop het gesprek met het jodendom vruchtbaar kan zijn voor de katholieke geloofspraktijk. In het derde woord (*De vreugde van het leren*, 2005) beschrijven zij hoe de ontmoeting met het jodendom ons niet alleen meer in-

zicht geeft in deze godsdienst, maar ons ook kan helpen bij het begrijpen en ontwikkelen van de eigen katholieke traditie.

Zie voor deze teksten: www.dagvanhetjodendom.nl/documenten.htm

Kennis van de achtergrond van je eigen geloof kan een hele verdieping zijn, kennismaking met het levende joodse geloof een hele verrijking. De Dag van het Jodendom kan een goede aanleiding zijn hiermee te beginnen of verder te gaan. Dit katern biedt daarvoor een scala aan mogelijke activiteiten. •

* De Protestantse Kerk in Nederland kent de oudere traditie van Israëlzondag, de eerste zondag in oktober.

VIJF TIPS VOOR PREEK EN CATECHESE

WANNEER HET JODENDOM OF DE JOODSE ACHTERGROND VAN JEZUS

TER SPRAKE KOMT

door Jaap van der Meij, voorzitter Katholieke Raad voor Israël, en Leo Geurts, pastoraal werker

1. Spreek in de tegenwoordige tijd

- Het jodendom is een levende godsdienst. De feesten die Jezus vierde (Pesach, Loofhuttenfeest, Grote Verzoendag, Nieuwjaar) worden nog steeds gevierd. De synagoge bestaat nog steeds.
- Verwijs zo mogelijk naar het levende jodendom. Bijvoorbeeld "De 14e nisan valt dit jaar op ..." (zie www.nik.nl).
- Maak gebruik van verhalen uit talmoud en midrasj. Of chassidische verhalen van Buber. Of hedendaagse religieuze Joodse schrijvers: Judith Herzberg, Chaim Potok, Elie Wiesel e.a.
- Verwijs naar films of verfilmingen. Niet overdrijven.

2. Vermijd het woordje "de"

- Vermijd generalisaties, zelfs positieve. De Joden in Nederland zijn zeer divers. Zo ook in de Verenigde Staten en nog meer in Israël. In catechese en liturgie is dit van eminent belang.
- De verantwoordelijkheid voor de dood van Christus ligt bij de hogepriesters en de Romeinen. Kruisiging was een Romeinse straf. De Farizeeën komen in het lijdensverhaal niet voor, bij geen van de vier evangeliën. Vaticanum II heeft dit in *Nostra aetate* 4 verwoord: "Weliswaar hebben Joodse autoriteiten en hun aanhangers op de dood van Christus aangedrongen, maar de gebeurtenissen tijdens zijn lijden kan men niet ten laste leggen aan hedendaagse Joden en niet zonder onderscheid aan de toen levende Joden". Maak bij het lijdensverhaal steeds dit onderscheid.
- Benadruk steeds de pluriformiteit in het jodendom (ten tijde van Jezus en ook nu). Farizeeën waren er in drie smaken: de scholen van Hillel en Sjammai plus de Vroege Chassidim.

3. Discussie is iets positiefs

- De Emmaüsgangers (Lucas 24,13-35) zijn aan het discussiëren onderweg. De Griekse termen in dit verhaal zijn typisch voor uitleg en discussie van de Schrift. Wanneer ze er zelf niet uitkomen, voegt de Meester zich bij hen en opent voor hen de Schriften.
- Discussie is in het jodendom iets positiefs, tussen leerlin-

gen onderling, maar ook *met hun meester*. Debatten in de evangeliën tussen Jezus en schriftgeleerden zijn niet ingegeven door vijandigheid, maar maken deel uit van de joodse discussiecultuur.

- Ook ten tijde van Jezus werd hevig gediscussieerd, bijvoorbeeld tussen de scholen van Hillel en Sjammai, tussen Farizeeën en Sadduceeën. Het woord "beproeven" (Mat. 22,35 en Lc 10,25) betekent 'testen, kijken wat iemands standpunt is' in een bepaalde discussie.

4. Praktische leefregels zijn positief

- Jodendom is een doe-godsdienst, geen belijdenisgodsdienst. In de praktische leefregels ligt een diepe wijsheid besloten. Die straalt uit naar andere terreinen van het leven. Daarom willen vrome joden zich niet van de *mitsvot* (geboden) afmaken, maar ze nauwgezet vervullen.
- Gedetailleerde leefregels worden beschouwd als een gave van God aan zijn volk. Vandaar ook het feest van Vreugde der Wet (Simchat Tora).
- Je weet wat je in een bepaalde situatie doen moet, zonder theoretische discussie.

Grondregels:

- Spreek over de ander (inclusief het jodendom) zoals de ander *zichzelf verstaat*. Dus van *binnenuit*. Niet gemeten aan maatstaven van buiten af (bijv. christelijke).
- Spreek over de ander alsof hij/zij zelf aanwezig is (met respect).

De discussie waarin Jezus zich soms beweegt gaat over hoofd- en bijzaken of over het geven van een geloofwaardig voorbeeld, niet over de essentie van het gebod zelf.

5. Minstens één keer per jaar thematiseren

- Elke parochie zou het thema jodendom en de relatie met het christelijk geloof minstens één keer per jaar op een catechetische manier aan de orde moeten stellen. Met deze bedoeling hebben de Nederlandse bisschoppen een Dag van het Jodendom ingesteld. Jaarlijks is dit 17 januari, voorafgaand aan de Bidweek voor de Eenheid der Christenen. Ook in 2010. •

Een exegese van de lezingen en een preeksuggestie voor zondag 17 januari 2010 vindt u op:
www.dagvanhetjodendom.nl

HET IS ÉÉN VAN DE WETTEN DIE WIJ NIET BEGRIJPEN – OVER ETEN IN HET JODENDOM

door Bloeme Evers-Emden, Joods publiciste

Drie keer staat er in de Tora dat je het bokje niet in de melk van zijn moeder mag koken, nl. in Exodus 23:19 en 34:26 en in Deuteronomium 14:21. Je zou denken: wat een diervriendelijke maatregel, en dat zo vroeg in de (geschreven) geschiedenis van de mensheid. Echter, onze Joodse geleerden hebben eruit geconcludeerd dat er geen vermenging van melk en vlees mag plaatsvinden, dus dat je niet tegelijkertijd vlees(producten) en melk(producten) mag eten. Dit nog afgezien van de lijst met voor consumptie verboden dieren, die te vinden is in Leviticus 11:1-31 en in Deuteronomium 14:3-21.

5

Om het kasjroet (het stelsel van wetten en voorschriften voor de consumenten om zeker te zijn dat het aangeboden ook geoorloofd is) zeker te stellen, zijn er zowel kruidenierswinkels als bakkerijen en slagerijen die op hun winkelruit de letters O.R.T. hebben staan. Die letters betekenen "onder rabbinaal toezicht", zij het dat de rabbijnen daar niet persoonlijk dagelijks toezicht houden. Zij hebben personen aangesteld van wie zij weten dat ze een orthodox leven leiden. Er zijn ook enkele "koosjere" restaurants die de letters niet op hun ruiten hebben geschilderd, maar wel op de kasjroetlijst staan.

Kasjroetlijst

In veel producten die in de winkels liggen zijn melk- dan wel vleesproducten verwerkt, zonder dat dat zichtbaar is. Het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap geeft ieder jaar een zogenaamde kasjroetlijst uit, waarop aardig volledig staat welke producten zijn toegestaan. Soms maakt dezelfde fabrikant een variant op het goedgekeurde artikel, maar waarin bijvoorbeeld vleesextract is verwerkt; dan staat op de kasjroetlijst dat dit speciale product verboden is.

De meeste producten zijn in gewone winkels te koop en je hoeft er niet speciaal naar een onder rabbinaal toezicht gestelde winkel voor te gaan. Je wandelt dan met

de kasjroetlijst in de hand door de schappen... maar al spoedig weet je uit je hoofd welke producten je kunt kopen. Er zijn ook artikelen die (nog) niet op de kasjroetlijst staan omdat er nog geen tijd was om ze te onderzoeken. Daarom is het nuttig dat tegenwoordig op het etiket van alle levensmiddelen een lijst van ingrediënten staat, zodat je eventueel zelf kunt kijken of er verboden zaken in verwerkt zijn.

Consequenties voor huisvrouwen

De scheiding tussen melk(producten) en vlees(producten) heeft vèrgaande consequenties voor het dagelijkse leven van degenen die zich aan de spijswetten houden en, zoals u zult begrijpen, vooral voor de huisvrouwen. Onze Joodse geleerden hebben scherpe regels opgesteld om die scheiding te effectueren. Je moet een dubbel servies hebben, één voor de melk-kost-spijzen en één voor de vleeskost-idem. Ook moet je aparte afwasteiltjes en aparte afdroogdoeken hebben, allemaal goed te onderscheiden van elkaar, bijvoorbeeld voor melkkost groene doeken en voor vleeskost rode, om geen fouten te maken. Hetzelfde geldt voor tafelkleden. Heeft men één gootsteen, dan is die "terefa", dat is eigenlijk "verscheurd", maar heeft de betekenis gekregen van onrein. Hoe was je dan af? Je zet een onderzetter

onder de afwasteil, zodat die de gootsteen zelf niet raakt. Heb je twee gootstenen, dan bestem je de ene voor melk en de andere voor vlees. Heb je één aanrecht, dan bestem je die (bijvoorbeeld) voor melkkost en bereid je een vleeskost-maaltijd, dan leg je daar een plank of een zeiltje over.

Neutrale eetwaren

Er zijn ook "neutrale" eetwaren, die noch melk- noch vleesbestanddelen bevatten en die men kan eten bij zowel melk- als vleesmaaltijden. Het zijn groenten, vruchten, aardappelen, onbewerkte noten, olie, (koosjere) margarine, rijst, pasta, enzovoort. Men noemt dit "parve" of "minnich". Vegetariërs hebben weinig "last" van de kasjroetbepalingen: ze eten geen vlees en bestemmen dus hun keuken alleen voor melkkost.

Mijn man hief eens een vork op en vroeg: "is dit vlees?" en voegde eraan toe: "ie-mand die van kasjroet niet afweet zou de neiging krijgen me te doen afvoeren, want iedereen ziet toch dat dit een vork is"... De achtergrond van het doel van het kasjroet is ons niet duidelijk gemaakt; het is één van de wetten die wij niet begrijpen, naast die welke we wel begrijpen, zoals het verbod op stelen. Maar daar het uitdrukkelijk van Godswege is vermeld, houden wij ons eraan. •

JEUGD EN JONGEREN

Ook met kinderen en jongeren kunt u in uw parochie aan de slag gaan met het Jodendom. Een excursie naar een synagoge is een aanrader en prikkelt alle zintuigen. Voor de kindercatechese is er op internet veel bruikbaar materiaal te vinden, waaronder filmpjes, creatieve doe-dingen en veel meer. Hieronder vindt u enkele interessante websites.

Leerkracht.nl

www.leerkracht.nl

Leerkracht.nl, online tijdschrift voor leerkrachten in het basisonderwijs, is een gezamenlijke uitgave van Uitgeverij Zwijzen Educatief en de KRO. Op deze website is bijzonder veel materiaal te vinden over het jodendom en andere religies. Per leeftijdsgroep is materiaal beschikbaar. Zeer handig voor de kindercatechese. U vindt er praktisch werkmateriaal zoals het maken van een menorah en diverse kleurplaten. Ook bevat de website materiaal om de lichtfeesten Chanoea en kerstmis te bespreken.

Leskisten Arkade-Cilon

www.arkade-cilon.nl

Deze organisatie in Amsterdam heeft diverse leskisten ontwikkeld voor de bevordering van de dialoog op basisscholen. Er zijn leskisten jodendom, christendom, islam, hindoeïsme en boeddhisme. De leskisten bevatten voorwerpen uit de betreffende wereldreligies. Zo bevat de leskist jodendom meer dan twintig attributen uit de Joodse traditie. Tevens heeft Arkade-Cilon een leskist over dialoog ontwikkeld die ingezet kan worden om de dialoog tussen ouders te bevorderen. Alle leskisten zijn voorzien van een handleiding en instructiefilm. Via de website van Arkade-Cilon kunt u de beschikbaarheid toetsen en verhuurinformatie krijgen.

SCHOOL TV – beeldbank

www.schooltv.nl/beeldbank

In deze beeldbank vindt u filmpjes die ontwikkeld zijn voor het primair en voortgezet onderwijs. Veel filmpjes over levensbeschouwing treft u aan, waaronder diverse fragmenten over het jodendom. Zo zijn er filmpjes over onder meer Pesach, Sjabbat, Rosh Hasjana, de Tien Gebooden, het joodse gebed en de Tenach. In krachtige statements worden de thema's uitgewerkt. Ideaal om in de kindercatechese te gebruiken.

Poeriem – Het joodse carnaval

Poeriem is een voorjaarsfeest en lijkt dan ook op carnaval. Het is een uitbundig en vrolijk feest, ook wel Lotenfeest genoemd. Deze naam verwijst naar de nieuwe loten die in de lente aan bomen en struiken groeien. Het Perzische woord poer betekent 'lot'. Poeriem is het feest van het Joodse meisje Ester, dat koningin van Perzië was. Minister Haman wilde alle Joden in Perzië uitroeien. Hij kreeg daarvoor toestemming van de Perzische koning (die niet wist dat Ester ook Joods was). Het lot zou bepalen op welke dag dat zou gebeuren. Samen met haar oom Mordechai redde koningin Ester haar volk van de ondergang. Deze geschiedenis speelde zich ongeveer 2300 jaar geleden af en staat beschreven in het Bijbelboek Ester.

Met Poeriem wordt in de synagoge (het kerkgebouw van de Joden) het verhaal van Ester voorgelezen. Niet uit een boek, maar van een boekrol. Telkens als de naam van de boosaardige Haman wordt genoemd, gillen en fluiten de kinderen en zwaaien ze zo hard ze kunnen met lawaaiige ratels.

Allemaal zijn ze verkleed: sommigen als de slimme Ester, anderen als oom Mordechai of hoe ze maar willen. Met Poeriem sturen de mensen elkaar drank en lekker eten. Ook de armen worden niet vergeten. De dag eindigt met een feestmaaltijd waarbij de zogenaamde Hamansoren worden gegeten.

Datum Poeriem:

28 februari t/m 1 maart 2010
20 en 21 maart 2011

Foto: Yeshuat Yisrael

TIP voor kindercatechese:

Ga aan de slag met Poeriem eind februari of begin maart. Lees het verhaal van Ester uit een kinderbijbel (*Woord voor Woord of Op Weg*). Kinderen kunnen zich eventueel verkleeden als Ester en Mordechai. Tenslotte kun je gezamenlijk de Hamansoren maken.

Foto: Yoninah

Kiesjelijesjes (Hamansoren)

Hamansoren is oorspronkelijk een sefardisch recept (afkomstig van Joden uit Spanje, Portugal en Noord-Afrika), Huelos de Haman. Huelos betekent blaadjes, als je deze blaadjes bakt krullen ze om tot oren, of in ieder geval iets dat daar op lijkt... Kiesjelijesjes is de Nederlands - Jiddisje benaming voor dit Poerimgebak.

Benodigdheden

400 g bloem
4 eieren
2 theelepels olie
1 theelepel zout
4 eetlepels water
olie om te frituren

Bereiding

De gezeefde bloem in een diepe kom doen. In het midden van de bloem een kuil maken. De eieren schuimig kloppen en de olie erdoor mengen. Eieren, water en zout in de kuil gieten. Met een houten lepel vanuit het midden alles mengen, dan kneden tot een soepel deeg dat niet aan je handen moet blijven kleven. Van dit deeg tien ballen maken en deze een uur laten rusten. Op een met meel bestrooide ondergrond de ballen papierdun uitrollen. Uit het deeg ruiten steken van ca. 7 cm. Deze in hete frituurolie goudgeel bakken. De Hamansoren met een schuimspaan uit de frituur nemen en ze goed laten uitlekken. Voor het serveren poedersuiker erop strooien. De droge kiesjelijesj in een trommel bewaren.

Recept: De joodse keuken, Polak & Polak (Uitgeverij de Arbeiderspers)

FILMAVOND IN DE PAROCHIE

Bekijk eens een film in uw parochie. Na afloop kan de film besproken en gereflecteerd worden. Over de thema's Bijbel, Jodendom en de Sjoa zijn zeer veel titels beschikbaar, zoals *The Ten Commandments*, *Ben Hur* en *The Prince of Egypt*. Uiteraard is het ook mogelijk om slechts enkele fragmenten uit een film te tonen. We geven enkele suggesties. Op de website www.dagvanhetjodendom.nl zijn nog meer suggesties te vinden.

door Frank Bosman, theoloog en publicist

Schindler's List (1993)

Schindler's List is een Amerikaanse film uit 1993 van regisseur Steven Spielberg over het leven van Oskar Schindler. Deze Duitse zakenman wist meer dan duizend Joodse vluchtelingen uit de klauwen van het Naziregime te redden door hen in zijn fabrieken (noodzakelijk voor de 'oorlogsinspanning') te werk te stellen. Glansrollen zijn er voor Liam Neeson (als Schindler zelf) en Ralph Fiennes (als SS-officier Amon Göth). De film werd geëerd met zeven Oscars, waaronder voor beste film en regisseur.

Handcamera's

Spielberg besloot om de film niet als een echte Hollywood-productie te filmen. Geïnspireerd door documentaires als *The Twisted Cross* (1956) en *Sjoa* (1985) werd veertig procent van de film met 'gewone' handcamera's geschoten. Er is geen ruimte voor camera's op trolleys of op kranen, of andere technische filmische trucjes. In de traditie van *old school* regisseurs als Cecil B. DeMille of David Lean beschouwde Spielberg deze film als een soort meditatie op de gruwelen van de concentratiekampen.

Zwart-wit

Wat direct opvalt is dat de moderne film geschoten is in zwart-wit. Hierdoor wordt de sfeer van 'echte' filmbeelden uit de oude oorlogsarchieven opgeroepen. Tegelijkertijd roept dit ook een soort vervreemding op, alsof het om spoken uit een lang vervlogen verleden gaat. Er is echter een bekende uitzondering op deze zwart-wit-regel: het iconische meisje-met-de-rode-jas. Zij is als enige in kleur: diep, bloedrood. Hoewel onbedoeld lijkt dit karakter veel op de historische figuur van Roma Ligocka. Nadat zij 'zichzelf' in de film had gezien, schreef zij haar eigen memoires *The Girl in the Red Coat: A Memoir* (2002).

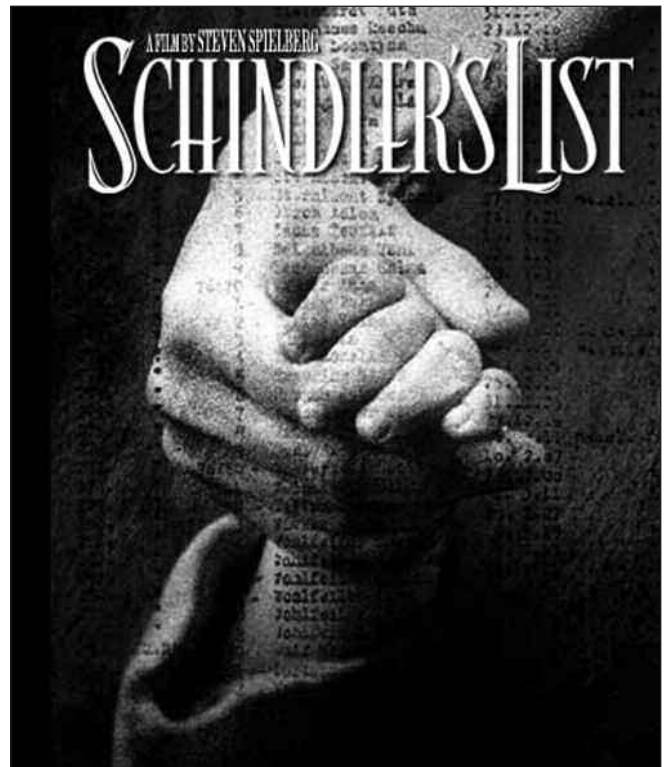
Kaarsen

Naast de rode jas wordt er een tweede krachtig symbool gebruikt: kaarsen. De film begint met een vroom Joods gezin dat

de sjabbat viert, onder meer met brandende kaarsen. De rook van deze 'Joodse' kaarsen gaat naadloos over in die van de verbrandingsovens van de concentratiekampen. Vlak voor de bevrijding van de 'Schindlerianen' branden de kaarsen nogmaals, als Oskar hun toestaat weer de sjabbat te vieren.

Muziek

John Williams werd gevraagd om de muziek voor de film te componeren. Als hij zich niet opgewassen voelt tegen de zwaarte van de film zegt hij tegen Spielberg: "Je moet iemand anders zoeken", waarop de regisseur antwoordt: "Ik ken er wel een paar, maar die zijn allemaal dood." Of deze anekdote legendarisch is of reëel doet niets af aan het bijna sacrale aureool dat om deze film heen hangt. De vioolsolo

Aanrader: Cinema Israël

De Joodse Omroep presenteert 'Cinema Israël'. In 9 documentaires leert u het dagelijks leven in Israël kennen. Hoe leeft een vrachtwagenchauffeur die dagelijks door de woestijn reist? Waarom is het voor Israëlische vrouwen zo moeilijk om te scheiden? Hoe kijken volwassenen terug op hun kindertijd in de kiboets? En wat gaat er schuil achter al die verschillende hoofddeksels? Te zien zijn onder meer:

- *Souvenirs*

Shahar reist met zijn vader door Europa, op zoek naar liefjes uit de tijd van de Joodse Brigade

- *Eshbal*

Ethiopische tieners in een spiraal van werkloosheid en alcoholisme

- *De hoeden van Jeruzalem*

Nati Adler achtervolgt in de Oude Stad mensen met een bijzonder hoofddeksel

- *Idan Raichel in concert*

Israëls meest spraakmakende world music ensemble

Cinema Israël - leer het land in 9 films kennen! U kunt deze films online bekijken via: www.joodseomroep.nl/specials/cinemasrael/

van Itzhak Perlman doet nog steeds menig filmkijker emotioneel veel, net als de scène waarin Joodse kinderen worden afgevoerd onder het geklaag van hun moeders. Op de achtergrond zingt een kinderkoor een oud Joods lied, hetzelfde lied dat door de grootmoeder van Spielberg voor hem gezongen werd.

Vragen om over door te praten:

1. *Schindler's List* is geregisseerd door Steven Spielberg, die van zijn Joodse komaf geen geheim maakt. Spielberg zelf vertelt over de heftige emoties die hem tijdens het filmen geregeld overvielen. Is *Schindler's List* hierdoor meer een 'Joodse' film dan simpel en alleen vanwege de Sjoa?
2. De enige kleur in de film wordt gebracht door de rode jas van het naamloze meisje. Wat symboliseert zij? En wat symboliseert de kleur rood in deze?
3. Wat is de betekenis van de scène waarin voor de tweede maal de kaarsen voor sjabbat branden? Is het een teken van de naderende overwinning of gaat het symbool dieper?

Rabbi Jacob (1973)

Er is bijna geen groter contrast te bedenken dan tussen *Schindler's List* en *Les Aventures de Rabbi Jacob*. *The Mad Adventures of Rabbi Jacob* is een van de vele films van de Franse comedian Louis de Funès en regisseur Gérard Oury. Iedereen kent De Funès als de hyperactieve, brommende, heftig gesticulerende Franse politieagent uit de provincie. De Funès praat Frans als een machinegeweer terwijl hij wijdbeens en driftig over de sets heen en weer draaft.

Personages

In *Rabbi Jacob* speelt de antisemitische, racistische bankier Victor Pivert (De Funès) tegen wil en dank de rol van een van de beroemdste rabbijnen uit New York, die voor familiebezoek in Frankrijk is. De rest van het verhaal is – typisch De Funès – een schitterende warboel van elkaar tegenwerkende personen en groepen. Zo loopt er tussendoor ook nog een Arabische terroristenleider rond, Mohamed Larbi Slimane (Claude Giraud), die niet weet aan wie hij een grotere hekel heeft: Joden of westerlingen.

Humor

De leukste scène is die waarin 'rabbi Jacob' compleet met karakteristieke chassidische hoed en pijpenkrullen in een Joods getto verzeild raakt. De grapjes liggen voor de hand. Op een soort pausmobiel gehesen maakt Pivert zegenende gebaren alsof hij de kerkvorst zelf is. Als de politie de synagoge binnendringt op zoek naar Mohammed kloppen alle aanwezige Joden op hun hoofd. Dat moet immers bedekt zijn in het godshuis. De agenten snappen de hint niet en imiteren de gelovigen door ook op hun hoofd te slaan.

Racisme en antisemitisme

De film is licht van toon en de grapjes liggen erg voor de hand. Het lijkt uit een tijd te komen dat racisme en antisemitisme geen maatschappelijk issues waren. Dat is echter dubbele schijn. Ook in de jaren zeventig was het antisemitisme en racisme sluimerend aanwezig in Europa. De film zelf behandelt deze thema's – ondank de luchtige toon – uiterst serieus. Het maakt de communicatiestoornissen van de multiculturele samenleving belachelijk en tegelijkertijd levert het een sterk signaal af ten gunste van tolerantie en wederzijds begrip. Dat wordt op het einde van de film schitterend verbeeld als Salomon (de Joodse chauffeur van Pivert) en de moslim Mohammed elkaar onder het wakende oog van Pivert de hand schudden.

Vragen om over door te praten:

1. De film maakt tamelijk obligate grapjes over moslims, maar vooral over joden: pijpenkrullen, keppeltjes, kaarsen, stereotype achternamen, et cetera. Kan dat nog wel in onze tijd of is dat echt iets van het verleden?
2. Welke boodschap heeft deze, toch wel wat belegen, film voor vandaag de dag, waarin spanningen tussen christenen, joden en moslims ook bekend zijn? Of is de film echt te gedaateerd hiervoor?

Tips

1. Bij vragen over vertoning van films in openbare gelegenheden kunt u zich wenden tot Stichting Videma. (Grotewaard 9A, 4225 PA Noordeloos, telefoon: 0183-583 000, e-mail: info@videma.nl).
2. KFA-Filmbeschouwing (www.KFA-filmbeschouwing.nl) promoot speelfilms die én artistieke kwaliteit én levensbeschouwelijke diepgang hebben. Zo wordt *Schindler's List* ook besproken op deze website.
3. Voor meer films en documentaires: http://www.pkn.nl/kerkenisrael/site/uploadedDocs/09_Overzicht_Documentaires_etc.pdf •

Jiddisjkeit. Jodendom met het hart laten spreken

Vanaf 1889 tot op de dag van vandaag is Nidche Israel Jechanes, een Oost-Europese Joodse gemeenschap, gevestigd in de vroegere Joodse buurt van Amsterdam, waar voor de 2e wereldoorlog ruim 100.000 Joden woonden en een kleine 40 synagogen in gebruik waren. In deze sjoel worden nog wekelijks diensten gehouden en er zijn zelfs meerdere keren in de week Joodse studielessen.

De documentaire *Jiddisjkeit* laat in 30 minuten aan de hand van sjoelbezoekers zien wat het begrip Jiddisjkeit – de invulling van het Jood

zijn – betekent. U zult ervaren met hoeveel nesjomme – uiting van gevoel – de voorschriften die God aan het Joodse volk gaf door de meeste bezoekers van de sjoel worden gekoesterd.

Kortom, een mooie documentaire over Joodse geschiedenis, religie en folklore. Leden van de gemeenschap zijn bereid om op uitnodiging vanuit parochies de documentaire te komen vertonen met een inleiding vooraf en de gelegenheid tot het stellen van vragen achteraf. Voor meer informatie over deze mogelijkheid en/of het bestellen van de documentaire kunt u contact opnemen met:

Synagoge N.I.J., Postbus 3, 1000 AA Amsterdam
Telefoon 020 – 67 12345 of e-mail: jiddisjkeit@nidche.nl. De documentaire kost € 36,-

EEN JOODS CULTUREEL KWARTIER

HERDENKEN, ONTDEKKEN, LEREN EN GENIETEN

In het hart van Amsterdam bevindt zich op nog geen vierkante kilometer een aantal indrukwekkende joodse monumentale gebouwen. Een korte wandeling door een prachtige buurt voert langs het Joods Historisch Museum en haar prikkelende Kindermuseum, de statige Portugese Synagoge uit 1675 en het indringende monument de Hollandsche Schouwburg.

Joods Historisch Museum

Het Joods Historisch Museum (JHM), dat huist in een complex van vier gerestaureerde synagogen, maakt de bewogen geschiedenis van de Joden in Nederland en haar veelzijdige cultuur zichtbaar. Naast de drie vaste opstellingen, herbergt het JHM een Kindermuseum en zijn er altijd een of twee tijdelijke tentoonstellingen. De permanente tentoonstelling *Religie* toont de Joodse rituelen tijdens feestdagen en grote gebeurtenissen zoals geboorte, volwassenwording, huwelijk en rouw. Door de combinatie van objecten, teksten, beeldmateriaal, citaten en audiovisuele middelen wordt de enorme rijkdom - de verscheidenheid en het hedendaagse karakter - van de Joodse religie en traditie overgebracht. De overkoepelende gedachte, in het jodendom en in de tentoonstelling, is tikoén olam, het volmakter maken van de wereld en het heiligen van het leven. Elke handeling, alles wat je doet en laat, telt. Daarbij is het belangrijk om op bepaalde tijden bewust stil te staan, bij momenten in je eigen leven of bij gebeurtenissen die de hele gemeenschap heeft meegemaakt. Deze gedachte is universeel; iedere bezoeker kan deze toepassen op zijn of haar eigen leven, ongeacht afkomst of religie. www.jhm.nl

JHM Kindermuseum

Sinds 2006 heeft het JHM een permanent Kindermuseum. Kinderen gaan er op bezoek bij de familie Hollander en huisvriend Max de Matze. De Hollanders houden van de Joodse traditie; ieder op zijn eigen

manier, soms serieus, soms met een knipoog. Ze laten zien wat Joods zijn kan inhouden en bezoekers zullen merken dat er behalve verschillen ook overeenkomsten zijn met hun eigen leefwijze en tradities. In de verschillende kamers van het huis is veel te doen: brood vlechten in de keuken, Hebreeuws leren in de studeerkamer, luisteren naar de herinneringen van een sprekende muur. De tentoonstelling is gericht op kinderen van 8 t/m 12 jaar, maar het is een plek voor jong en oud.

www.jhmkindermuseum.nl

Hollandsche Schouwburg

Op loopafstand van het JHM bevindt zich de Hollandsche Schouwburg, een monument met een tentoonstelling, ter nagedachtenis aan de vele duizenden Joden die vanaf 1942 vanuit dit gebouw - oorspronkelijk een theater - werden gedeporteerd om te worden vermoord. Vele bezoekers komen op deze plek herdenken, individueel of tijdens georganiseerde herdenkingen als de nationale dodenherdenking of Jom Hasjoa (de Joodse gedenk-dag van de moord op de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog).

www.hollandscheschouwburg.nl

Portugese Synagoge

Tegenover het Hoogduitse synagogencomplex van het JHM bevindt zich de

kolossale Portugese Synagoge uit 1675. Het enorme gebedshuis wordt omringd door bijgebouwtjes die de deuren aan het zicht onttrekken, omdat synagogen enkel zichtbaar mochten zijn in het zeventiende-eeuwse Amsterdam zolang de ingang niet opviel. Bezoekers worden beloond met de indrukwekkende schoonheid van een synagoge die nog in gebruik is en waarvan het zeventiende eeuwse interieur nog volledig intact is. www.esnoga.com

De geschiedenis van de Joden in Nederland, de Joodse cultuur die veel overeenkomsten vertoont met andere culturen, leent zich bij uitstek om ontmoetingen aan te gaan die waardevol zijn in onze huidige samenleving. Bovengenoemde instellingen organiseren hiertoe rondleidingen, educatieve programma's, inleidingen op tentoonstellingen, herdenkingen, thematische wandelingen en evenementen. Meer informatie is verkrijgbaar via de websites of 020-5310380 (afdeling Publiekscontacten JHM). •

© Studio Ram Katzir, De leesplank van het JHM Kindermuseum, 2006. Coll. JHM

MOGE MIJN GEBED OPSTIJGEN TOT U, EEUWIGE, OP HET JUISTE MOMENT

Bidden, dawwenen, oren. Het zijn drie woorden voor hetzelfde begrip. Over de hele wereld is gebed de verbinding met het Hogere, ook met het Hogere in jezelf. Dawwenen en oren zijn Jiddische woorden met Latijnse wortels voor het Nederlandse woord bidden. Binnen het jodendom is het bidden in de plaats gekomen voor het offeren in de Tempel die in Jeruzalem stond en in het jaar 70 door de Romeinen werd verwoest.

door Nechamah Mayer-Hirsch, Joods publiciste

12

Dag van het Jodendom

In de Joodse boekenkast bevindt zich altijd wel een gebedenboek. Soms uit elkaar gevallen door het vele gebruik, soms nog keurig in de band, klaar om een handreiking te zijn voor degene die er niet zo vertrouwd mee is. In het Joodse huis wordt vaker naar het gebedenboek gegrepen dan naar de Bijbel.

De hoofdgebeden bestaan uit het ochtendgebed, het middaggebed en het avondgebed. Het streven is om deze drie gebeden uit te spreken met een minjan – minimaal aantal van 10 mannen van 13 jaar en ouder en het liefst in de synagoge. Maar in de kleine steden en dorpen wonen te weinig Joden om dit aantal bij elkaar te krijgen. Veel vaker wordt het sidoer - het gebedenboek - gebruikt om na de broodmaaltijd het lange dankgebed uit te spreken. Je kent dat na jaren echt wel uit je hoofd, maar als er om je heen gepraat wordt, kun je je in de tekst vergissen. Ook de tekst van het nachtgebed, een kort gebed voor het slapen gaan, kun je in het boek terugvinden. Als je behoefte hebt aan een troostende of mooie gedachte, zoek je er de 'Spreuken der Vaderen' in op.

Speciale gelegenheden

Rondom de inwijding van een nieuwe woning kan een feestelijke bijeenkomst belegd worden, waarbij de mezoeza aan de deurposten wordt geslagen. Een mezoeza is een kokertje met daarin een stukje perkament, waarop het Sjema is gekalligrafeerd. Het Sjema is de belijdenis van de Eenheid van G'd. Het bestaat uit drie passages uit de Tora: Deut. 6:4-9, Deut. 11:13-21 en Num. 15:37-41. Daarnaast worden speciale gebeden uitgesproken, waarin wordt gevraagd ziekte en verdriet verre van het huis te houden.

**'Het Joodse gebed heeft
een vaste formulering
met maar heel weinig ruimte voor
het persoonlijk gebed'**

Hoe mooi was het moment toen wij, net ouders geworden, voor het eerst ons kind konden zegenen met de aloude priesterzegen. De zegen die ik mijn hele jeugd elke vrijdagavond ontving bij de wijding van de sjabbat. Het Joodse gebed heeft een vaste formulering met maar heel weinig ruimte voor het persoonlijk gebed. Dat geeft een band met de vorige generaties die in dezelfde omstandigheden misschien wel dezelfde gebeden hebben gekozen.

Een godsdienstiger leven

Op elk moment van je leven kun je kiezen voor een godsdienstiger leven. Hoe begin je daarmee? Synagogebezoek is misschien nog een te hoge drempel. Wellicht heb je ooit een Joods gebedenboek gekregen. Of je koopt er een met de Hebreeuwse tekst aan de rechterkant en de Nederlandse vertaling ernaast aan de linkerkant. Je bladert het door en ziet achterin het boek de vele berachot - de zegeningen. Voordat je begint aan het knabbelen van een koekje, een appel, een wortel, dank je G'd daarvoor. Ook dankbaarheid voor het kunnen kopen van nieuwe kleding druk je uit in een korte zegenspreuk. Rustgevend zijn de zegenspreuken voor bliksem en donder die

je bij onweer kunt uitspreken. Bewondering wanneer je in het voorjaar alles weer in bloei ziet staan, kan je kwijt in de zin: 'Geprezen U, Eeuwige, onze G'd, Koning van de wereld die mooie bomen schiep om de mensen ervan te laten genieten.' Maar ook bij droevige berichten kun je even met een klein zinnetje bij wijze van spreken tegen G'ds schouder aanleunen.

Psalmen

Psalmen vormen een groot gedeelte van het sidoer. Achterin staat op welke bladzijde een bepaalde psalm te vinden is. Er zijn zelfs hele schema's voor een hele week, een hele maand of een heel jaar. Psalmzeggen om vreugde in uit te drukken, maar zeker ook als steun bij verdriet. Je kunt psalmen reciteren voor een zieke die je persoonlijk kent, maar er zijn zelfs groepen die met elkaar psalmen zeggen voor een zieke die ze helemaal niet kennen. Men hoopt daardoor genezing te brengen. •

*Hoor Israël, de Eeuwige is onze G'd, de Eeuwige is één.
Je moet houden van de Eeuwige G'd met heel je hart,
heel je ziel en heel je vermogen.
Je zult deze woorden schrijven op de deurposten van je
huis en aan de poorten van je steden.
(Deut. 6:4; 11:13; 6:9)*

Het gebed speelt een belangrijke rol in het jodendom. Op weekdagen zijn er drie gebedsmomenten: 's ochtends het sjachariet, 's middags mincha, en 's avonds ma'ariet. Bij de ochtenddienst draagt men een talliet (zie foto).

Hierboven ziet u het Sjema, de centrale geloofsbelijdenis van het jodendom. Dit wordt 's ochtends en 's avonds gezegd, gevolgd door één of meer zegeningen. De tekst van het Sjema is altijd gelijk, die van de zegeningen niet, die verschillen afhankelijk van het tijdstip. Hierna wordt het Achttiengebed gebeden. Dit is hét kerngebed van het jodendom. Weet u trouwens uit hoeveel beden het Achttiengebed bestaat?

Godsnaam in de Bijbel en liturgie

De Godsnaam uit de teksten van het Oude Testament wordt door Joden met de grootste voorzichtigheid omringd. Men spreekt de naam niet uit, maar zegt 'Adonai' ('Heer'). Ook in Nederlandse vertalingen staan verschillende woorden. Hoe zit dat?

God heeft in de Bijbel vele namen. Hij wordt simpelweg 'God' genoemd, maar ook: de Heer, de schepper, de Ontzagwekkende, de Almachtige, (onze) Vader. In het Oude Testament heeft hij één bijzondere naam, en daarmee is iets vreemds aan de hand. Die naam wordt namelijk door de Joden al eeuwenlang niet meer uitgesproken als de Bijbel wordt voorgelezen. Deze naam van God speelt een bijzondere rol in het verhaal over Mozes in Exodus 3. God spreekt daar tegen Mozes vanuit een brandende doornstruik. Mozes vraagt hem naar zijn naam en krijgt een ontwijkend antwoord: 'Ik ben die er zijn zal.'

Oorspronkelijk werd die naam gewoon uitgesproken en klonk hij waarschijnlijk als Jahwé. Je moest er wel voorzichtig mee omgaan. In een van de tien geboden staat: 'Misbruik de naam van JHWH, uw God, niet.' Als je dat wel deed, bijvoorbeeld als je een eed aflegde maar niet de waarheid sprak, dan was dat gevaarlijk. In de loop van de tijd werd men steeds voorzichtiger met het uitspreken van deze naam. Uiteindelijk werd de naam helemaal niet meer uitgesproken. In plaats daarvan ging men andere namen gebruiken. De bekendste daarvan is Adonai, en dat hoor je dan ook meestal bij het voorlezen van de Bijbel in de synagoge. Adonai betekent 'Heer' of 'de Heer', en zo staat het nog steeds in de meeste christelijke Bijbelvertalingen. Bijvoorbeeld in Exodus 20:7: 'Misbruik de naam van de HEER, uw God, niet.'

Maar het kan ook nog anders. In de joodse uitgave van De Nieuwe Bijbelvertaling (Tanach) staat in Exodus 20:7: 'Misbruik de naam van de EEUWIGE, uw God, niet.' 'De EEUWIGE' – dat klinkt heel anders dan 'de HEER'. Veel mensen horen dit liever, alleen al omdat God dan niet als een man wordt voorgesteld, omdat hij meer is dan een mens en geen man of vrouw.

Ontleend aan Peter Booij (website Dag van het Jodendom)

Werkmateriaal over bidden is beschikbaar via www.dagvanhetjodendom.nl

IN GESPREK MET HETTY GROENEVELD

RABBIJN VAN DE LIBERALE JODSE GEMEENTE BRABANT

1. Sinds 2008 organiseert de Rooms-katholieke kerk in Nederland de Dag van het Jodendom. Wat vindt u hiervan?

Ik draag initiatieven die beogen mensen en groepen nader tot elkaar te brengen, een warm hart toe. We leven in een land waarin het voor iedereen mogelijk is om in vrijheid de eigen religie te beleven. Die vrijheid lijkt wel eens naar de achtergrond te verdwijnen wanneer mensen uit angst voor wat onbekend is, nare dingen zeggen en schrijven over religies en levensbeschouwingen waarmee veel anderen minder bekend zijn. Dat is jammer, want van mensen met een andere visie dan die van onszelf, valt een boel te leren. Juist wanneer onze ideeën en gebruiken botsen met die van de ander, worden we tot nadenken gedwongen. In de dialoog liggen kansen voor zelfreflectie en groei. Op de Dag van het Jodendom laat de Rooms-katholieke Kerk in Nederland zien dat de Kerk een dergelijke kans niet zomaar voorbij laat gaan.

2. Dit jaar besteden we aandacht aan Joodse huisrituelen. Welke ritueel in het Joodse gezin is volgens u het belangrijkste?

Het is haast onmogelijk om deze vraag te beantwoorden. Ik denk niet dat het ene ritueel belangrijker is dan het andere. Het belang moet worden gevonden in de samenhang van de rituelen. Samen geven al die rituelen structuur en betekenis aan het leven. Met rituelen wordt vorm gegeven aan de mitswot, de geboden waaraan het Joodse volk zich houdt. Bij veel van die mitswot wordt voordat de mitswa wordt uitgevoerd een zegenspreuk opgezegd die begint met de volgende woorden: "Ge-

prezen is de Eeuwige, koning van de wereld, die ons heiligt met Zijn geboden en mij heeft opgedragen om....." God's opdrachten zijn heilig en maken heilig. Ze waarborgen een voortdurend contact met de Altijdzijnde.

3. Zien rituelen bij alle Joden er hetzelfde uit?

Niet alle Joden houden zich aan alle geboden en verboden. Op het gebied van Orthodox jodendom ben ik niet deskundig, maar in het progressieve jodendom wordt steeds opnieuw bekeken in hoeverre mitswot relevant en ethisch verantwoord zijn. De afwegingen die daarbij gemaakt moeten worden, kunnen van mens tot mens tot verschillende uitkomsten leiden. Wel is het zo dat de Joodse geschiedenis duizenden jaren oud is. Dit betekent dat rituelen die ook nu nog een plaats hebben in het Joodse leven, vaak worden uitgevoerd op een manier die voor mensen van verschillende Joodse achtergronden herkenbaar is.

4. Als een Rooms-katholieke groep bij u in de sjoel komt voor een kennismaking met het jodendom, wat vertelt u dan?

Ik heb bij een rondleiding in de synagoge ooit een klein jongetje ontmoet dat samen met zijn klas bij ons kwam om te leren hoe het er in een synagoge aan toe gaat. Het was een knolletje van een jongetje dat teleurgesteld was over het ontbreken van heiligenbeelden in de sjoel. Het ergste vond hij dat er nergens

een beeld van Jezus stond. Ongerust kwam hij me vragen of ik ook in Jezus geloofde. Daar moest ik ontkennend op antwoorden. Het duurde even voordat hij me vroeg: "ook niet een heel klein beetje?"

Dat jongetje vond het maar niks dat Jezus in het jodendom geen speciale positie heeft. Hij kon het zich niet voorstellen en hij is daarin de enige niet. In de dialoog tussen christendom en jodendom is de rol die Jezus in onze levens speelt of juist niet speelt, cruciaal. De rol van Jezus als verlosser is voor de christelijke kerken essentieel, maar in het jodendom niet existent. Dat betekent dat er soms grenzen zijn aan wat we samen kunnen doen. Samen leren gaat steeds beter. Samen vieren is al wat lastiger. Samen bidden soms onmogelijk. Zolang we niet proberen elkaar van ons gelijk te overtuigen, maar de grenzen van de ander respecteren, wacht ons vast een toekomst waarin we nog veel van elkaar kunnen verwachten. Ten slotte – of beter nog – om te beginnen delen we dezelfde God met een overeenkomstig Oud Testament. •

EVEN PRAKTISCH...

En nu aan de slag! In Nederland zijn een groot aantal Joodse gemeenten en synagogen. In Noord-, Zuid-, Oost- en West-Nederland: overal zijn Joodse gemeenschappen te vinden. Wellicht kunt u contact opnemen met een gemeente in uw regio en een ontmoeting tussen joden en christenen realiseren. Of u kunt een bezoek brengen aan een sjoel?

NIK

Het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap (NIK) is de koepelorganisatie van het orthodoxe Jodendom in Nederland. Ongeveer 40 gemeenten zijn lid. Verder behoort het NIK meer dan 200 begraafplaatsen. U vindt afdelingen onder meer in: Amsterdam, Amersfoort, Almere, Breda, Den Haag, Groningen, Bussum, Rotterdam, Maastricht en Middelburg. Een volledig overzicht en contactgegevens vindt u op www.nik.nl.

LJG

Het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom is het Kerkgenootschap waarin alle Progressief Liberaal Joodse

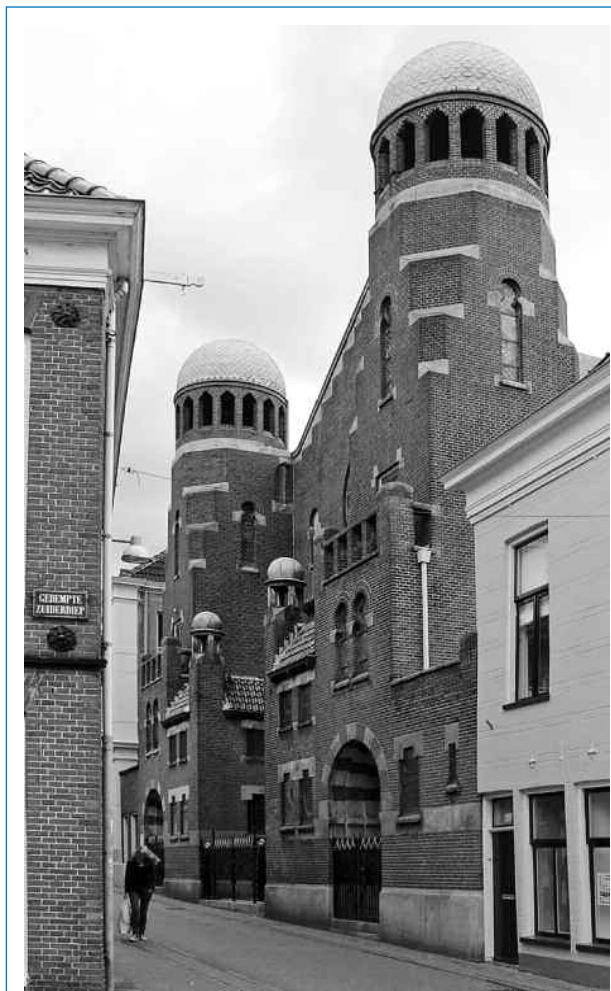

gemeenten in Nederland zijn (LJG) verenigd. Vanaf de oprichting in 1931 is

het Verbond anno 2009 gegroeid tot negen gemeenten in Amsterdam, Brabant, Den Haag, Flevoland, Gelderland, Noord-Nederland, Rotterdam, Twente en Utrecht. Van de gemeenten maken op dit moment ongeveer 3700 leden deel uit. Contactgegevens van het LJG vindt u op www.ljg.nl.

Hulp nodig?

Het secretariaat van de Dag van het Jodendom kan u helpen met het organiseren van een ontmoetingsavond, een bezoek aan een synagoge, een thema-avond over Joodse rituelen of bijvoorbeeld een bezinningsavond met Joodse muziek. De projectcoördinator (zie pagina 2) en het projectsecretariaat hebben contacten met diverse (Joodse) sprekers en organisaties. Ook voor extra exemplaren van dit katern kunt u contact opnemen met het projectsecretariaat. Op www.dagvanhetjodendom.nl vindt u de PDF van dit katern.

De synagoge in Groningen is één van de vele synagogen die rondleidingen verzorgen voor groepen. Tijdens een rondleiding wordt een wandeling met uitleg over de architectuur door het hele gebouw gemaakt. Daarnaast krijgt u een historische film te zien en wordt uitleg gegeven over de dienst, de Joodse traditie en religie. Rondleidingen zijn op alle dagen van de week mogelijk, behalve op sabbat. Voor meer informatie: www.synagoge groningen.nl

Katholieke Raad voor Israël

De Katholieke Raad voor Israël (KRI) houdt

zich binnen de Rooms-katholieke Kerk in Nederland bezig met de joods-christelijke dialoog. Daartoe ontplooit de Raad verschillende activiteiten op het terrein van studie, ontmoeting en publicatie. Dat het christelijke geloof een joods hart heeft, blijft voor veel mensen een onwennig gegeven. Toch is de ontmoeting met het jodendom als levende godsdienst een 'eye-opener'. Het geeft een nieuwe kijk op het eigen geloof en leert respect te hebben voor dat van de ander. De KRI werkt er daarom aan de kennis van het jodendom onder katholieken te vergroten en stimuleert de ontmoeting tussen katholieken en joden, ten dienste van elkaar en van de samenleving.

Werkmateriaal voor parochies

De Katholieke Raad voor Israël heeft speciaal voor parochies werkmateriaal ontwikkeld om de joods-christelijke dialoog te bevorderen. Op de website van de KRI staat een aantal catechetische katernen, die u zo kunt downloaden en gebruiken. Thema's van de katernen zijn o.a. Pesach en Pasen, bar/bat mitzwa en vormsel en het bijbelboek Jona. Voor de katernen zie www.kri-web.nl.

Kroniek

Wie met de KRI kiest voor de ontmoeting met het levende jodendom, kan niet om de Kroniek heen. Dit KRI-informatiebulletin met bijdragen van opinieleiders in de joods-christelijke dialoog, verschijnt vier maal per jaar. Voor nieuws over de joods-christelijke betrekkingen, belangrijke activiteiten en interessante boeken is de Kroniek onmisbaar. Experts laten hun licht schijnen op tal van onderwerpen die in ruime zin samenhangen met de joods-christelijke dialoog. Als kennismaking staan oude jaargangen van de Kroniek online. Een jaarabonnement kost slechts € 15,-. Voor een abonnement kunt u contact opnemen met de KRI.

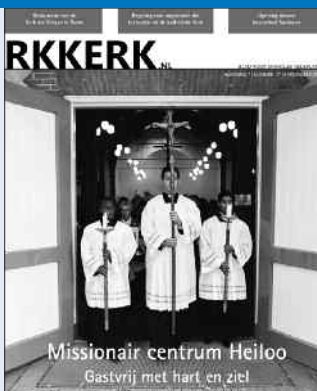
Katholieke Raad voor Israël

Biltstraat 121
Postbus 13049
3507 LA Utrecht
[T] 030 2326931/2326925

www.kri-web.nl / info@kri-web.nl

Rkkerk.nl: hét blad voor katholiek Nederland

- Vanuit het hart van de Kerk, vlotgeschreven, actueel, betrouwbaar en overzichtelijk.
- Met diverse specials door het jaar heen.
- Voor een kleine meerprijs valt ook *Kerkelijke documentatie* op de mat, met vertalingen van teksten uit het Vaticaan en de wereldkerk, en belangrijke documenten van onze eigen bisschoppen.

Nieuwsgierig? Neem een gratis proefabonnement (4 nummers)!

Schrijf: SRKK, Antwoordnummer 117, 3500 ZH Utrecht, mail: abonnementen@rkk.nl, of bel: 030 2326909

Meer informatie: www.rkkerk.nl